

Welke beroepen bieden kansen?

Overzicht van krapte- en overschotberoepen

6 februari 2015

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1. Krapte- en overschotberoepen	4
1.1. Krapte in de huidige situatie (eind 2014)	4
1.2. Krapte op middellange termijn (2017-2019)	6
1.3. Overschotberoepen op dit moment (eind 2014)	10
2. Gebruiksmogelijkheden	12
Bijlage I Verantwoording	14
Totstandkoming overzichten huidige situatie op de arbeidsmarkt	14
Totstandkoming krapteberoepen op middellange termijn	16
Literatuurlijst	18
Colofon	20

Samenvatting

Zicht op krapte helpt mismatch op de arbeidsmarkt verkleinen

Nu de economie (voorzichtig) aantrekt, ontstaan er ook weer nieuwe kansen op werk. Met het aantrekken van de arbeidsmarkt nemen ook signalen over een mismatch weer toe: het aantal vacatures neemt toe, het aantal werklozen daalt zeer geleidelijk en tegelijkertijd zijn er weer signalen van moeilijk vervulbare vacatures¹. Ook de komende tijd zullen in sommige sectoren grote groepen mensen hun baan verliezen terwijl andere sectoren zich zorgen maken over toenemende tekorten in bepaalde beroepen.

Voor een goed draaiende economie en arbeidsmarkt is het belangrijk mismatches zoveel mogelijk te voorkomen. De regeling cofinanciering sectorplannen 2015 richt zich specifiek op het oplossen of voorkomen van dit soort knelpunten in de personeelsvoorziening. Sectoren en regio's kunnen cofinanciering aanvragen voor sectorplannen die zich richten op het van-werk-naar-werk helpen van met werkloosheid bedreigde werknemers of het toeleiden van werklozen naar segmenten met vacatures. Uitgangspunt zijn beroepen met veel vacatures of tekorten; nu of de komende jaren. Om scholing naar ander werk te bevorderen is er, bij maatregelen in het kader van deze derde tranche sectorplannen, de mogelijkheid om gebruik te maken van brug-ww.²

Het in beeld brengen van beroepen met een krappe arbeidsmarkt kan hierbij helpen. In mei 2014 publiceerde UWV de notitie *Kansrijke beroepen: waar is de arbeidsmarkt krap?* Daarin werd zowel voor de huidige situatie als voor de middellange termijn een overzicht gegeven van krapteberoepen. Vacatures hiervoor zijn vaak moeilijk(er) vervulbaar. Deze notitie bevat een update van deze notitie, zowel voor de huidige situatie als over een paar jaar. Aanvullend daarop wordt nu ook een overzicht gegeven van de grootste overschotberoepen.

Aanpak: onderbouwing door cijfers en arbeidsmarktprofessionals

Het overzicht is tot stand gekomen op basis van beschikbaar cijfermateriaal over vacatures en geregistreerde werkzoekenden bij UWV, een analyse van (vaak sectorale) rapporten en beschikbare prognoses van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA). Op basis van deze beschikbare data is een eerste groslijst gemaakt, die vervolgens is voorgelegd aan arbeidsmarktprofessionals (van kenniscentra, branches, private intermediairs, recruiters en individuele werkgevers). Deze experts hebben vaak actief input geleverd en suggesties gedaan over beroepen die in hun visie krapte vertonen. De uiteindelijke overzichten zijn dus tot stand gekomen in nauwe afstemming met sectoren en intermediairs, waarbij de input vanuit de diverse bronnen zorgvuldig is afgewogen. Een uitgebreide verantwoording is opgenomen in de bijlagen. Het is nog steeds mogelijk dat er buiten deze lijst beroepen zijn met een krappe arbeidsmarkt. Deze zijn met de gehanteerde methode echter niet in beeld gekomen, of waren lastig te onderbouwen. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om hele kleine beroepsgroepen.

Goede kansen op werk in krapteberoepen

Voor de geïnventariseerde krapteberoepen is er naar verhouding veel vraag in relatie tot het beschikbare aanbod. Dit maakt het lastig voor werkgevers om vacatures te vervullen, mogelijk is er zelfs sprake van tekorten (nu of over een paar jaar). Het is van belang dat deze knelpunten worden opgelost. Tegelijkertijd liggen er in deze beroepen kansen op werk. De overzichten vormen daarmee een bruikbaar uitgangspunt voor bijvoorbeeld omscholingsprojecten in het kader van van-werk-naar-werk of van-werkloosheid-naar-werk. De sectorplannen die in het kader van de Regeling Cofinanciering Sectorplannen worden opgesteld kunnen hier goed op inspelen. Het gaat wel om beroepen waarvoor vaak een specifieke opleiding is vereist. Niet iedereen is zomaar geschikt of geschikt te maken voor deze beroepen.

De krapte op de arbeidsmarkt concentreert zich in techniek, ICT en een aantal specifieke niches. Het gaat hoofdzakelijk om beroepen op middelbaar, hoger en wetenschappelijk niveau:

- Op dit moment is er op middelbaar niveau krapte in uitvoerende technische beroepen (diverse monteurs, cnc-verspaners, lassers) en technisch 'kader' (tekenaars, constructeurs, calculators, technisch verkopers). Inmiddels zijn er ook signalen van krapte voor hoveniers en enkele medisch-technische beroepen (bijvoorbeeld opticien en audicien). Op hoger en wetenschappelijk niveau zijn er, naast veel technische beroepen, ook signalen van krapte in andere richtingen, bijvoorbeeld bepaalde ICT-beroepen (programmeurs), het onderwijs (exacte vakken en talen) en specifieke financiële beroepen (bijvoorbeeld registeraccountants). In de zorg zien we op dit moment alleen signalen van

¹ Zie persbericht UWV: mismatch op de arbeidsmarkt neemt toe (4 december 2014)

² In de brug-WW ontvangt de werknemer die scholing volgt bij een nieuwe werkgever een WW-uitkering over de uren dat hij scholing volgt. Meer informatie over brug-WW en sectorplannen is te vinden op www.sectorplannen.nl

krapte in hele specifieke beroepen op hoger en wetenschappelijk niveau (bijvoorbeeld in de wijkverpleging, praktijkondersteuners huisartsen of specialisten ouderengeneeskunde).

- Voor de middellange termijn (2017-2019) komen voor een belangrijk deel dezelfde beroepsgroepen terug. Daarbij wordt vanuit sommige segmenten als de ICT en de technische sectoren wel opgemerkt dat de tekorten de komende tijd alleen maar groter zullen worden. Daarnaast zijn er prognoses van krapte in andere beroepsgroepen, bijvoorbeeld de meer procestechnische beroepen of productieplanners.

Minder goede kans op werk in overschotberoepen

Aan de andere kant van het spectrum zijn er op dit moment, vanwege de crisis, veel beroepen met een zeer ruime arbeidsmarkt, ofwel 'overschotberoepen'. Voor deze beroepen is er juist relatief veel aanbod ten opzichte van de vraag. Soms zijn er in dit beroep wel veel vacatures, maar het aanbod is dan nog veel groter. De kans op werk in deze beroepen is dus voor de meeste werkzoekenden minder goed. Mensen in deze beroepen die op zoek moeten naar ander werk doen er dus goed aan hun horizon te verbreden, en ook te kijken naar andere beroepsrichtingen of eventueel (om)scholing. Een overstap van overschotberoep naar krapteberoep zal in de meeste gevallen, gezien het niveau en de fundamenteel andere beroepsrichting, geen realistische optie zijn. Wel kan gekeken worden naar verwante beroepsrichtingen waar in ieder geval geen grote overschotten zijn.

In de huidige situatie zijn veel beroepen te kenschetsen als overschotberoep. Deze notitie presenteert een top 25 (gemeten naar het aantal CV's met dit wensberoep op werk.nl):

- In tegenstelling tot de krapteberoepen zien we nu juist wel beroepen op elementair en lager niveau, bijvoorbeeld kantoorassistent, receptionist, administratief medewerker, conciërge, klassenassistent of medewerker facilitaire dienst. Het zijn beroepen waar weliswaar vaak opleidingen voor bestaan, maar waar in de praktijk ook mensen zonder de betreffende opleiding aan de slag kunnen.
- Op middelbaar en hoger niveau gaat het in verschillende gevallen om economisch-administratieve beroepen. De toenemende digitalisering heeft er, in combinatie met de crisis, toe geleid dat de afgelopen jaren veel financieel-administratief medewerkers, secretaresses en boekhouders hun werk zijn verloren. Daarnaast zijn er een aantal sectorspecifieke overschotberoepen, die goed zijn te verklaren uit ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. In zorg en welzijn verliezen met name veel helpenden, sociaal-cultureel werkers en kinderopvangleid(st)ers hun baan. In de verzekeringssector gaat de digitalisering op dit moment zeer snel. Dit verklaart de grote aantallen werkzoekenden voor de functie van administratief medewerker verzekeringen

Landelijk overzicht vormt bruikbaar startpunt voor regionale analyse

Deze notitie bevat landelijke overzichten met krapte- en overschotberoepen. Met name de overzichten met krapteberoepen vormen een aanknopingspunt voor bijvoorbeeld omscholingsprojecten voor werkzoekenden of werkenden die in relatief korte tijd zijn om te scholen voor deze beroepen. Sectorplannen kunnen hierop inspelen met programma's gericht op één of een aantal van de genoemde krapteberoepen. De lijsten in dit landelijk overzicht vergen nog wel een vertaling voordat daadwerkelijk met de opzet van scholings- of trainingsprogramma's kan worden begonnen:

- Voor opstellers van regionale sectorplannen is het van belang te weten in hoeverre de beroepen op de lijst ook in hun regio krapte vertonen. UWV zal de komende maanden een analyse uitvoeren van regionale verschillen in krapteberoepen. Los daarvan bieden de landelijke overzichten al wel een bruikbaar startpunt voor een regionale analyse van krapteberoepen. Belangrijkste vraag daarbij is vooral of werkgevers in de regio in de praktijk ook daadwerkelijk knelpunten ervaren in de vacaturevervulling voor de genoemde beroepen.
- Scholingsprojecten hebben allemaal een zekere doorlooptijd. Voorkomen moet worden dat er na afloop van de scholing geen vraag (meer) is naar de opgedane kwalificaties. Het feit dat de meeste beroepen in deze notitie zowel in de huidige situatie als op de middellange termijn genoemd worden als krapteberoep geeft hierover de best mogelijke zekerheid. Maar ook dan is het goed om samen met werkgevers vooruit te kijken naar de toekomstige vraag naar personeel in de betreffende beroepen.
- Deze notitie geeft geen indicaties over de omvang van de vacaturemarkt of tekorten. Omdat er gekeken is naar een behoorlijk gedetailleerd beroepsniveau zijn er geen eenduidige cijfers beschikbaar over vraag en aanbod in de betreffende beroepen. Aandachtspunt bij een regionale analyse onder werkgevers is dus ook hoeveel geschikte kandidaten zij na afronding van de scholing naar verwachting kunnen plaatsen.

Relevante arbeidsmarktinformatie voor sectorplannen bij elkaar op werk.nl

UWV biedt opstellers van sectorplannen ondersteuning bij het maken van de vereiste arbeidsmarktanalyse. Op werk.nl is er een speciale pagina die verwijst naar beschikbare relevante arbeidsmarktinformatiebronnen over beroepen met goede kansen op werk. Aanvullend hierop kan er in het kader van de regeling cofinanciering 2015 gebruik worden gemaakt van ondersteuning op maat. Daarnaast beschikt UWV over zinvolle arbeidsmarktinformatie op regionaal niveau die is te gebruiken voor de meer algemene arbeidsmarktanalyse in het sectorplan, bijvoorbeeld de jaarlijkse uitgave Regio in beeld voor de 35 arbeidsmarktregio's of de maandelijkse basissets met regionale arbeidsmarktinformatie. Al deze informatie is te vinden via www.werk.nl/sectorplannen.

1. Krapte- en overschotberoepen

1.1. Krapte in de huidige situatie (eind 2014)

Tabel 1 geeft een overzicht van beroepen met een krappe arbeidsmarkt op dit moment. Voor de geïnventariseerde krapteberoepen is er naar verhouding veel vraag in relatie tot het beschikbare aanbod. Dit maakt het lastig voor werkgevers om vacatures te vervullen, mogelijk is er zelfs sprake van tekorten. In deze beroepen liggen dus goede kansen op werk voor mensen met de vereiste kwalificaties.

Het overzicht vormt daarmee een bruikbaar uitgangspunt voor bijvoorbeeld omscholingsprojecten in het kader van van-werk-naar-werk of van-werkloosheid-naar-werk. De sectorplannen die in het kader van regeling cofinanciering sectorplannen worden opgesteld kunnen hier goed op inspelen. Het gaat wel om beroepen waarvoor een gerichte opleiding is vereist. Niet iedereen is dus zomaar geschikt of geschikt te maken voor deze beroepen. Er lijken vooral kansen te liggen in de beroepen op middelbaar niveau voor werkzoekenden en werkenden met een verwante achtergrond, die met een relatief korte omscholing geschikt zijn te maken.

Het gaat in de meeste gevallen om kleine beroepenclusters van een aantal min of meer vergelijkbare beroepen. Bij verschillende beroepen wordt door arbeidsmarktprofessionals aangegeven dat er wel regionale verschillen zijn. Dit maakt het wel belangrijk om te checken of werkgevers in een regio in de praktijk ook echt knelpunten bij de vacaturevervulling ervaren.

Tabel 1 Beroepen met een krappe arbeidsmarkt (eind 2014)

Beroepsgroep	Vacatures met name in
Middelbaar	
monteur/servicemonteur: elektrische installaties, elektrotechniek, werktuigbouw, fabrieksinstallaties, machines, mechatronica, liftmonteur, lucht- en koeltechniek	Metalektro en metaalbewerking Procesindustrie Bouw(installatie) (Technische) groothandel Technische diensten
gespecialiseerde/gecertificeerde lasser	Metalektro en metaalbewerking
meet- en regeltechnicus	Metalektro en metaalbewerking Technische dienstverlening
cnc-verspaner	Metalektro en metaalbewerking
autoschadetechnicus	Carrosserie/autoschadeherstelbedrijven
pijpfitter industriële montage	Bouw(installatie) Metalektro en metaalbewerking
inspecteur technische installaties	Overheid Bouw
(tekenaar-)werkvoorbereider werktuigbouw, elektrotechniek	Bouw(installatie) Metalektro en metaalbewerking
tekenaar-constructeur werktuigbouw, machines/gereedschappen, installatietechniek	Technische dienstverlening Metalektro en metaalbewerking
calculator werktuigbouw, elektrotechniek	Bouw(installatie) Metalektro en metaalbewerking
technisch commercieel personeel: inkopers/verkopers technische producten, medewerkers binnendienst-buitendienst, accountmanagers technische producten	Groothandel Industrie
opticiens, audiciens, technisch oogheilkundig assistent, medewerker steriele medische hulpmiddelen	Opticiens/audiciens, ziekenhuizen
hovenier	Landschapsverzorging, tuincentra
planner wegtransport	Vervoer en opslag
scheepswerktuigkundige	Vervoer en opslag

Hoger ontwerper-constructeur werktuigbouw/machines/gereedschappen/ scheepsbouw, rig-designer	Technische dienstverlening Metalektro en metaalbewerking
projectleider werktuigbouw/maintenance engineer (meewerkend voorman, technisch opgeleid)	Metalektro en metaalbewerking Technische dienstverlening
projectleider elektrotechniek (meewerkend voorman, technisch opgeleid)	(Gespecialiseerde) bouw Technische dienstverlening Metalektro en metaalbewerking
diverse ICT-ers: developer/programmeur/technical specialist specifieke talen (dot.net, java, scripttalen), specifieke platformen en standaardpakketten; systeemanalist/- ontwikkelaar, tester; webdeveloper (technisch: mobile, tablet, app-bouwers); security- specialist; specialisten information management/business architecture; business Informatiemanagers	IT-bedrijven Financiële instellingen
ontwerper industriële automatisering, PLC-programmeur	IT-bedrijven Metalektro en metaalbewerking Bouw Technische dienstverlening
verpleegkundigen op hbo-niveau (met name wijkverpleegkundigen) praktijkondersteuner huisartsen (zowel somathiek als GGZ)	Thuiszorg V&V Huisartsenzorg
2e graads docent wiskunde en exacte vakken, talen (m.n. nederlands en engels)	Voortgezet onderwijs
docenten techniek, zorg, rekenen, Nederlands en vreemde talen	Middelbaar beroepsonderwijs
recruiter (met name voor ICT- en technisch personeel)	Wervings- en selectiebureaus
logistiek engineers, luchtvaartlogistici	Vervoer en opslag
Wetenschappelijk	
procestechnoloog, productontwikkelaar procesindustrie	Metalektro en metaalbewerking Technische dienstverlening Chemie Voedingsindustrie
specialist R&D, manager afdeling R&D (meewerkend voorman)	Technische diensten Metalektro en metaalbewerking
specifieke medisch specialisten: specialist ouderengeneeskunde, klinisch geriater, bedrijfsarts, maag-darm-leverspecialist, arts verstandelijk gehandicapten, reumatoloog, verslavingsarts, oogarts, revalidatiearts (mn ziekenhuizen), psychiater	Ziekenhuizen verpleeghuizen GGZ arbo-diensten
diverse ICT-ers: architect technische infrastructuur, data-architect, business architect; Datawarehouse ontwikkelaar, data-scientist, business- analyst (big data); Business informatiemanager; Security-specialist; Developer/Programmeur/Technical specialist specifieke talen, specifieke platformen en standaardpakketten	IT-bedrijven Adviesbureaus Overheid
specifieke financieel specialisten, bijvoorbeeld: (register)accountant, auditor, fiscalist (juridisch en economisch), operational risk manager, financial risk manager, business controller, specialist vermogensbeheer	Financiële instellingen Overheid
1e graads docent wiskunde en exacte vakken, talen (m.n. nederlands en engels)	Voortgezet onderwijs

De lijst is tot stand gekomen op basis van bij UWV beschikbare cijfers, sectorale arbeidsmarktrapporten en feedback van relevante arbeidsmarktprofessionals. Een uitgebreide verantwoording voor de totstandkoming van deze lijst is opgenomen in de bijlagen.

De krapteberoepen zijn **grotendeels dezelfde als in mei 2014**, toen het eerste overzicht met krapteberoepen werd gepubliceerd. Het gaat vooral om technische beroepen, alsook een aantal specifieke ict-, financiële, zorg- en onderwijsberoepen. Wel zijn er (beperkt) krapteberoepen bijgekomen. De worden hieronder specifiek benoemd.

Er zijn geen beroepen op **elementair en lager niveau** gevonden met een krappe arbeidsmarkt. Op basis van het beschikbare cijfermateriaal zijn er wel indicaties dat de vacaturemarkt ook in de loop van 2014 weer aantrok, met name in enkele specifieke beroepen in de metaal en de bouw, maar de relevante arbeidsmarktprofessionals zien op dit moment onvoldoende signalen van moeilijk vervulbare vacatures in de betreffende beroepen op dit niveau.

Op **middelbaar niveau** bevat de lijst, net als in mei 2014, voornamelijk technische beroepen, of beroepen met een belangrijke technische component (bijvoorbeeld verkoopberoepen in de technische groothandel):

- Er is sprake van krapte in enkele uitvoerende technische beroepen: diverse soorten monteurs, maar bijvoorbeeld ook voor cnc-verspaners, gespecialiseerde lassers of pijpfitters industriële montage. Vaak is er ook een duidelijke link met het kunnen beheersen van computergestuurde technieken. Een aantal beroepen staat open voor mensen met een gerichte opleiding op mbo-niveau 2 en 3, soms is een opleiding op mbo-niveau 4 noodzakelijk.
- Daarnaast gaat het om technisch kaderpersoneel (in sommige sectoren ook aangeduid als 'technici'): tekenaars, calculators, werkvoorbereiders. Over deze laatste beroepen wordt wel regelmatig opgemerkt dat niveau mbo-4 het minimum is; in toenemende mate wordt gezocht naar hbo'ers.

In vergelijking met mei 2014 bevat het overzicht een aantal **nieuwe krapteberoepen** op middelbaar niveau:

- Hoveniers. Hierbij gaat het om de volleerd vakman. Er zijn indicaties dat zich ook in andere agrarische branches (varkensverbetering, paddenstoelteelt en open teelten bloembollen) veel moeilijk vervulbare vacatures voordoen, met name voor zelfstandig beroepsbeoefenaars/all round medewerkers.
- Een aantal technisch-medische beroepen: opticiens, audiciens, technisch oogheekkundig assistent, medewerker steriele hulpmiddelen.

Ook op **hogere en wetenschappelijk niveau** gaat het weer vaak om technische beroepen: ontwerper-constructeurs, technisch opgeleide projectleiders/engineers (als meewerkend voorman), R&D-specialisten of bijvoorbeeld procestechnologen. Maar op dit niveau zijn er ook andere segmenten waarin krapte bestaat:

- ICT-beroepen: developer-programmeurs, specialisten Business Intelligence, security-specialisten, app-developers. Er is in toenemende mate behoefte aan mensen die kennis van ICT en business combineren, om de regierol tussen beiden optimaal te kunnen vervullen.
- Specifieke beroepen in de zorg, bijvoorbeeld de wijkverpleegkundigen, praktijkondersteuners huisartsen en specifieke medisch-specialisten
- Financieel specialisten, als (register)accountants, auditors, fiscalisten, vermogensbeheerders, financial riskmanagers.
- In het onderwijs lijken vooral problemen te bestaan met het aantrekken van docenten voor exacte vakken en talen, zowel 2e graads als 1e graads.

Met name in de ICT en de techniek is het soms wel lastig om goed onderscheid te maken tussen hbo- en wo-niveau. De grens is daar niet altijd heel strikt te trekken. In vergelijking met mei 2014 zijn er een aantal **nieuwe krapteberoepen** op dit niveau, die wel op de een of andere manier in verlengde liggen van de reeds bestaande lijst:

- Projectleider/meewerkend voorman elektrotechniek
- Recruiters voor technische en ICT-beroepen
- Docenten 1e graads voor exacte vakken en specifieke talen

1.2. Krapte op middellange termijn (2017-2019)

Diverse arbeidsmarktprofessionals geven aan dat de krapte in de gesignaleerde beroepen de komende jaren nog wel zal voortduren als de economie blijvend aantrekt en de vergrijzing (uiteindelijk) leidt tot het vertrek van ervaren personeel. Vaak is de uitstroom uit het onderwijs onvoldoende om in deze vervangingsvraag te voorzien. In sectoren waar het vakonderwijs in belangrijke mate gestalte krijgt via de BBL-route, met name in een aantal technische sectoren, is de instroom in het onderwijs de afgelopen crisisjaren soms ook sterk afgenomen. Dat leidt de komende jaren, bij een aantrekkende arbeidsmarkt, ook tot knelpunten in de personeelsvoorziening bij andere beroepen.

Tabel 2 geeft een overzicht van beroepen waarvan wordt verwacht dat de arbeidsmarkt over een aantal jaar krapte zal vertonen, op basis van prognoses van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, sectorale rapporten en feedback van arbeidsmarktprofessionals. Prognoses hebben doorgaans een hoger aggregatieniveau dan het overzicht met krapteberoepen op dit moment. De linkerkolom geeft daarom de brede beroepsgroepen aan waarvoor knelpunten in de personeelsvoorziening worden voorspeld. Omdat dit vrij abstracte benamingen zijn wordt daarnaast steeds een aantal voorbeelden gegeven van concrete beroepen die hieronder vallen.

Of er daadwerkelijk tekorten ontstaan, en in welke omvang, is op dit moment niet met zekerheid te voorspellen. Veel is afhankelijk van de vraag of de economie blijvend aantrekt, soms ook van de uitwerking van de bepaalde beleidsmaatregelen (bijvoorbeeld in de zorg) en van de initiatieven die worden genomen vanuit sectoren om die tekorten te voorkomen. Ook de snelle ontwikkelingen op het gebied van robotisering/digitalisering worden gezien als een factor die het al of niet ontstaan van tekorten sterk beïnvloedt. Ook voor dit overzicht geldt dat er natuurlijke andere beroepen kunnen zijn waar zich de komende jaren tekorten gaan voordoen, en dat het beeld regionaal kan verschillen (soms is dit ook expliciet aangegeven in de tabel).

Het valt op dat het voor een substantieel deel gaat om **dezelfde beroepen als waarvoor ook op dit moment krapte wordt gesignaleerd**. De meeste beroepen komen op beide lijsten voor; hier ligt dus

een goede basis voor (om)scholingsinitiatieven voor mensen in verwante beroepen of met een vergelijkbare achtergrond. Er zijn daarnaast andere beroepsgroepen waarvoor **op termijn krapte** wordt verwacht, bijvoorbeeld bouwplaatspersoneel, procesoperators, productieplanners of doktersassistenten. Het moment waarop de krapte ontstaat kan bovendien verschillen: soms al op dit moment of vrij snel als economie aantrekt, soms pas tegen het eind van het decennium. Omscholingsinitiatieven zouden zich ook op deze beroepen kunnen richten, maar hier zijn de vooruitzichten uiteraard minder zeker³. In beide gevallen blijft het belangrijk te toetsen of werkgevers in een bepaalde regio zelf knelpunten ervaren bij het aantrekken van personeel in dit soort beroepen en wat hun verwachtingen zijn voor de toekomst.

Tabel 2 Krapte op middellange termijn (2017-2019)

Beroepsgroep	Beroepen bijvoorbeeld:	Met name in sectoren:
Lager beroepsniveau/basisvakmanschap		
Bouwkundig	metselaars stukadoors timmermannen, onderhoudslieden dakdekkers monteurs systeembouw	Woningbouw
Middelbaar/middenkader-gespecialiseerd vakmanschap		
Agrarisch	hoveniers specialisten/teamleiders teelt dierenhouders/verzorgers veeteelt	Hoveniersbedrijven Land- en tuinbouw Veeteelt
Werktuigbouwkundig, elektrotechisch	tekenaars/-constructeurs werktuigbouw (service-)monteurs/-installateurs elektrische installaties, elektro, werktuigbouw/machines, mechatronica autoschadetechnici	Metalektrone en Metaalbewerking Procesindustrie Installatietechniek
Bouwkundig	calculators landmeettechnici uitvoerders werkvoorbereiders	Woningbouw Grond-, weg- en waterbouw
Technisch, commercieel	technisch werkvoorbereiders, calculators inkopers/verkopers technische producten	Metalektrone en Metaalbewerking Procesindustrie Installatietechniek (Technische) groothandel
Metaalkundig	lassers cnc-verpaners constructiebankwerkers instrumentmakers plaatwerkers	Metalektrone en Metaalbewerking
Procestechnisch	procesoperators voedingsoperators verpakkingsoperators	Procesindustrie
Bedrijfskundig	productieplanners transportplanners	Divers Vervoer en opslag
Medisch	verplegenden (met name in de wijk) doktersassistenten	Thuiszorg Verpleging en verzorging Huisartsen
Technisch-medisch	opticiens audiciens orthopedisch schoenhersteller tandtechnicus	Huisartsen, specifieke zorgaanbieders
Transport	scheepswerktuigkundige	Vervoer en opslag

³ Daarnaast zijn er beroepen die wel in tabel 1 voorkomen, en niet meer in tabel 2. Vaak was het voor deze beroepen niet zomaar mogelijk om een verwachting voor de toekomst te geven; het wil dus niet zeggen dat de krapte in deze beroepen over een paar jaar altijd is verdwenen.

Hoger		
Werktuigbouwkundig	ontwerper-constructeurs werktuigbouw maintenance-engineers	Metalektro en Metaalbewerking Technische adviesbureaus Maintenance
Elektrotechnisch	ontwerper-constructeurs elektrotechniek ontwerpers industriële automatisering	Metalektro en Metaalbewerking
Procestechnisch	procestechnologen chemisch analisten	Procesindustrie
ICT	developer/programmeur systeemanalist/- ontwikkelaar, tester webdeveloper (mobile, tablet, app) security-specialist specialisten information management- /business architecture business informatiemangers	ICT Overheid Financiële sector
Transport	scheepskapiteins, -leidinggevenden leidinggevenden transport hoofdwerktuigkundigen zeevaart logistiek engineers	Transport en logistiek
Pedagogisch	2e graads docenten exacte vakken (mn. informatica, natuurkunde, scheikunde) 2e graads docenten talen (m.n. Duits, klassieke talen en Frans) (Tekorten nemen mogelijk af na 2016)	Voortgezet onderwijs
	docenten techniek, wiskunde/rekenen, talen, economie	MBO
	leerkrachten en management (Oplopende tekorten in het laatste deel van dit decennium)	Basisonderwijs (hoofdzakelijk in grote steden)
Medisch	wijkverpleegkundigen hbo-verpleegkundigen instellingen praktijkondersteuner huisartsen (SOH en SOH GGZ)	Thuiszorg Verpleging en verzorging Huisartsen
Wetenschappelijk		
Werktuigbouwkundig	leidinggevenden-specialisten R&D onderzoekers en productontwikkelaars	Metalektro en Metaalbewerking Technische adviesbureaus
Procestechnisch	chemisch-, textiel-, voedingsmiddelen en procestechnologen onderzoekers en productontwikkelaars	Procesindustrie Technische adviesbureaus
Elektrotechnisch	leidinggevenden-specialisten elektrotechniek (R&D) leidinngevenden-specialisten industriële automatisering (R&D)	Metalektro en Metaalbewerking Technische adviesbureaus
ICT	architect technische infrastructuur, data- architect, business architect datawarehouse ontwikkelaar, data- scientist, business-analist (big data) business informatiemanager; security-specialist; developer/programmeur/technical specialist	ICT Overheid Financiële sector
Financieel	fiscalisten (register-)accountants/auditors controllers financial risk-managers vermogensbeheerders	Overheid Financiële dienstverlening Grote bedrijven
Pedagogisch	1 ^e graadsdocenten talen (m.n. Duits, klassieke talen) 1 ^e graads docenten exacte vakken (m.n. informatica, scheikunde, techniek)	Voorgezet onderwijs
Medisch	bepaalde medisch specialisten: specialist ouderengeneeskunde, psychiater (o.a. kinder- en jeugd), sociaal geneeskundigen (o.a. bedrijfsartsen, verzekeringsgeneeskundigen)	GGZ VVT Arbo-dienstverleners UWV

Een uitgebreide verantwoording voor de totstandkoming van deze lijst is opgenomen in de bijlagen.

Prognoses op basis van econometrische modellen duiden op mogelijke problemen in de personeelsvoorziening in verschillende beroepen op **elementair en lager niveau**. Lang niet altijd worden die door arbeidsmarktprofessionals in sectoren bevestigd. Veel van deze beroepen zijn namelijk toegankelijk zonder dat een specifieke opleiding echt noodzakelijk is, ook als er wel gerichte opleidingen zijn. Sectoren verwachten daarom over voldoende inzetbaar aanbod te kunnen beschikken ook op het moment dat de arbeidsmarkt blijvend aantrekt. Het overzicht bevat daarom maar één beroepsgroep waarvoor het reëel wordt geacht dat zich de komende jaren knelpunten in de personeelsvoorziening gaan

voordoel⁴: bouwplaatspersoneel. Het gaat hier om een beroepsgroep op de grens tussen lager en middelbaar niveau, waarvoor wel een specifieke opleiding is vereist (soms zelfs mbo 2). Deels worden de tekorten vooral verwacht bij de volleerd vakmensen, maar er is ook behoefte aan beginnend vakmensen. Nu de bouw weer aantrekt worden daar de komende jaren weer tekorten verwacht. De bouwproductie moet dan wel echt blijvend aantrekken.

Voor de andere beroepsniveaus worden de prognoses over toekomstige knelpunten wel vaak bevestigd. Op **middelbaar niveau** gaat het wederom voor het grootste deel om technische beroepen. Baanopeningen worden voornamelijk veroorzaakt door vervangingsvraag. In de cijfers is doorgaans niet te zien welk mbo-niveau gevraagd wordt. Vanuit verschillende sectoren komt wel het signaal dat het gevraagde opleidingsniveau geleidelijk aan verschuift naar de hogere mbo-niveaus, naar mbo-niveau 3 en zelfs niveau 4 of hbo. Dat komt door de steeds verdergaande automatisering en innovatie, waardoor er minder mensen voor het 'gewone' werk nodig zijn en juist meer mensen die hele processen kunnen overzien, kunnen meedenken en met de klant kunnen communiceren. Meer in het algemeen worden taken complexer, ook in beroepen waar automatisering geen hele grote rol speelt, bijvoorbeeld vanwege veranderende wensen van klanten; dat vraagt om een hoger werk- en denkniveau dan voorheen.

Naast de technische beroepen wordt voor een aantal specifieke medische en agrarische beroepen rekening gehouden met knelpunten in de personeelsvoorziening:

- Verplegenden op mbo-niveau 4, doktersassistenten en een aantal technisch-medische beroepsgroepen (bijvoorbeeld opticiens, audiciens, tandtechnici, orthopedisch schoenmakers)⁵. Ten aanzien van verplegenden wordt hierover wel de nodige voorzichtigheid in acht genomen, omdat het door de grote veranderingen in de zorg moeilijk te voorspellen is hoe de arbeidsmarkt zich daar gaat ontwikkelen.
- Een aantal agrarische beroepen. Naast de hoveniers, waarvoor ook op dit moment al krapte lijkt te bestaan, gaat het om specialisten/teamleiders teelt en dierhouders/verzorgers veeteelt. Overigens wordt er vanuit de sector gewerkt aan het verhogen van het opleidingsniveau in deze beroepen (soms tot hbo-niveau (bijvoorbeeld via de nieuwe hbo-opleiding tot teelspecialist)).

Ook op de **hogere en wetenschappelijke niveaus** gaat het in veel gevallen net als in de huidige situatie om technische beroepen. Er worden knelpunten in de personeelsvoorziening verwacht voor bijvoorbeeld ontwerper-constructeurs, proces technologen en R&D-specialisten/engineers. Op deze niveaus zien we ook in andere vakgebieden de komende jaren krapte ontstaan (of voortbestaan):

- ICT, waarbij de omvang van de tekorten op hbo-niveau groter zal zijn dan op universitair niveau
- Financieel specialisten, bijvoorbeeld vermogensbeheerders, controllers, (register)accountants, financial-riskmanagers.
- Medische beroepen. Hoewel het in sommige medische specialismen steeds lastiger wordt om werk te vinden, zijn er nog steeds een aantal medisch specialismen waar juist te korten worden voorspeld, bijvoorbeeld de specialist ouderengeneeskunde. Doordat bovendien het zwaartepunt van de zorg meer in de wijk komt te liggen wordt bovendien ook de komende jaren rekening gehouden met tekorten aan wijkverpleegkundigen alsook aan praktijkondersteuners huisarts.
- Onderwijs: zowel 1^e als 2^e graadsdocenten exacte vakken en specifieke talen op het voorgezet onderwijs en mbo. In het basisonderwijs nemen de tekorten aan leerkrachten en management tegen het einde van dit decennium toe, vanwege de vergrijzing (overigens met name in de Randstad).

Meer dan in het middelbare en lagere segment zien we hier bij sommige beroepen ook een behoorlijke uitbreidingsvraag. Zo groeit de vraag naar hbo'ers en wo'ers in sommige technische en ICT-beroepen vanwege de voortgaande innovatie. Zeker op hoger en wetenschappelijk niveau zijn de beschikbare prognoses vaak behoorlijk grofmazig. Kleinere beroepsgroepen waar zich mogelijk ook problemen in de personeelsvoorziening gaan voordoen komen hiermee in dit overzicht niet perse in beeld (de zeer specialistische beroepen).

⁴ In de notitie in mei 2014 werden ook metaalkundige en logistieke beroepen op lager niveau genoemd als krapteberoep voor de middellange termijn. Weliswaar komt er in de metaal op dit niveau wel een behoorlijke vervangingsvraag aan vanwege de vergrijzing maar veel hangt ook af van het aantrekken van de economie. Bovendien is er in deze beroepen sprake van upgrading naar mbo-niveau 3 en 4 (o.a. door robotisering-automatisering), die de afgelopen tijd nog manifester zichtbaar wordt. In de logistiek stijgt de vraag naar logistieke dienstverlening door de verschuiving van winkelverkoop naar internet, maar ook hier worden bedrijfsprocessen meer en meer gerobotiseerd. Voor de functies op het laagste niveau worden bovendien vaak mensen uit MOE-landen ingeschakeld,

⁵ In mei 2014 werden ook de medisch, fysisch laboranten genoemd als krapteberoep op termijn. Ontwikkelingen rond digitalisering en centralisering van laboratoria in ziekenhuizen gaan op dit moment echter dermate snel dat deze verwachting moest worden herzien.

1.3. Overschotberoepen op dit moment (eind 2014)

In aanvulling op de overzichten met krapteberoepen bevat tabel 3 een overzicht met de grootste overschotberoepen. Ook deze lijst is weer tot stand gekomen op basis van een combinatie van cijfermateriaal en feedback van arbeidsmarktprofessionals. In vergelijking met de krapteberoepen bleek het voor de arbeidsmarktprofessionals wel lastiger om te beoordelen of er in de praktijk ook sprake is van overschotten, met name omdat sectoren vaak geen zicht hebben in het aantal mensen dat concreet op zoek is naar dit beroep. Onderstaande lijst met overschotberoepen is dus sterker gebaseerd op data van UWV dan de lijsten met krapteberoepen.

In de huidige situatie zijn veel beroepen te kenschetsen als overschotberoep. Deze notitie presenteert een top 25 (gemeten naar het aantal CV's met dit wensberoep op werk.nl). Voor de genoemde overschotberoepen is er relatief veel aanbod ten opzichte van de vraag. Soms zijn er in het betreffende beroep wel veel vacatures, maar het aanbod is dan nog veel groter. De kans op werk in deze beroepen is dus voor de meeste van deze werkzoekenden minder goed. Mensen in deze beroepen die op zoek moeten naar ander werk doen er dus goed aan hun horizon te verbreden, en ook te kijken naar andere beroepsrichtingen of eventueel (om)scholing. Een overstap van overschot- naar de krapteberoep zal in de meeste gevallen, gezien het niveau en de fundamenteel andere beroepsrichting, geen realistische optie zijn. Wel kan gekeken worden naar verwante beroepsrichtingen, of een overstap naar beroepen waar in ieder geval geen grote overschotten zijn.

Tabel 3 Top 25 overschotberoepen (eind 2014)

Beroepsgroep	Voorname afkomstig uit
Elementair	
kantoorassistent/-hulp	Diverse sectoren
Lager	
receptionist, gastvrouw/gastheer	Diverse sectoren
administratief medewerker secretariaat	Diverse sectoren
Magazijnmedewerker	Groothandel, vervoer en opslag
koerier auto	Vervoer en opslag, groothandel
helpende instelling/thuiszorg, alfahulp	Zorg
Conciërge	Diverse sectoren
klassenassistent-onderwijsassistent	Onderwijs
medewerker facilitaire dienst (instelling)	Zorg
typist, datatypist	Diverse sectoren
Middelbaar	
financieel administratief medewerker	Diverse sectoren
leider kinderopvang	Kinderopvang
woonbegeleider gezinsvervangend tehuis/wooncentrum	Zorg
secretaresse (algemeen, juridisch, internationaal), projectassistent	Diverse sectoren
directiesecretaresse	Diverse sectoren
beveiliging, surveillant	Beveiliging
activiteitenbegeleider, recreatiebegeleider, sport- en bewegingsleider	Zorg en welzijn
bedrijfsleider/ondernemer supermarkt/nonfood	Detailhandel
administratief medewerker verzekeringen	Financiële dienstverlening
Hoger	
sociaal cultureel -, maatschappelijk-, pedagogisch werker	Welzijn en maatschappelijke dienstverlening
personeels-/opleidingsfunctionaris, re-integratiedeskundige, adviseur werk en inkomen	Diverse sectoren
administrateur/boekhouder	Diverse sectoren
sales- en marketingmanager/manager verkoop	Groothandel, zakelijke dienstverlening
hoofd administratie/secretariaat	Diverse sectoren
bouwkundig projectleider	Bouw, Ingenieurs en architectenbureaus

De lijst is tot stand gekomen op basis van bij UWV beschikbare cijfers, sectorale arbeidsmarkttrappen en feedback van relevante arbeidsmarktprofessionals. Een uitgebreide verantwoording voor de totstandkoming van deze lijst is opgenomen in de bijlagen.

In tegenstelling tot de krapteberoepen zien we nu juist wel beroepen op **elementair en lager niveau**, bijvoorbeeld kantoorassistent, receptionist, administratief medewerker, conciërge, klassenassistent of medewerker facilitaire dienst. Het zijn beroepen waar weliswaar vaak opleidingen voor bestaan, maar waar in de praktijk ook mensen zonder de betreffende opleiding aan de slag kunnen (bijvoorbeeld

scholieren/studenten of werklozen zonder gerichte opleiding). Bij een stijgende werkloosheid stijgt ook vaak het aanbod voor dit soort functies. Het aanbod voor dit soort beroepen is op dit moment groot. Wel wordt vanuit sectoren opgemerkt dat kandidaten die wel een relevante opleiding hebben genoten, in de regel een betere kans maken om te worden aangenomen.

Op **middelbaar en hoger niveau** gaat het in verschillende gevallen om economisch-administratieve beroepen. De toenemende digitalisering heeft er, in combinatie met de crisis, toe geleid dat de afgelopen jaren veel financieel-administratief medewerkers, secretaresses, administrateurs/boekhouders hun werk zijn verloren. Het is voor deze groepen niet makkelijk om weer werk te vinden. De arbeidsmarkt voor economisch-administratieve beroepen is nog steeds ruim.

Daarnaast zijn er een aantal sectorspecifieke overschotberoepen, die goed zijn te verklaren uit ontwikkelingen op de arbeidsmarkt:

- In de zorg verliezen met name veel helpenden op dit moment hun baan, maar ook in de facilitaire dienst van zorginstellingen en in de activiteitenbegeleiding voor bijvoorbeeld ouderen is sprake van krimp.
- Ook in de welzijnssector, kinderopvang en jeugdzorg is de werkgelegenheid de afgelopen jaren behoorlijk gekrompen. Dit gaat ten koste van de kans op werk van mensen die aan de slag willen als bijvoorbeeld sociaal-cultureel werker of kinderopvangleidster.
- In de verzekeringssector gaat de digitalisering op dit moment zeer snel. Dit verklaart de grote aantallen werkzoekenden voor de functie van administratief medewerker verzekeringen.

De top 25 bevat geen overschotberoepen op wetenschappelijk niveau. Er zijn weliswaar indicaties van overschotten voor een aantal concrete beroepsgroepen, maar het aantal werkzoekenden in dit beroep is kleiner dan de hierboven genoemde.

2. Gebruiksmogelijkheden

Mismatch in beeld

De overzichten met krapte- en overschotberoepen bieden goede aanknopingspunten voor het voeren van arbeidsmarktbeleid. Allereerst maakt het de (toekomstige) tekorten waar in veel sectoren over wordt gesproken concreter, doordat deze analyse bewust op het niveau van concrete beroepen is uitgevoerd. De combinatie met de top 25 van overschotberoepen maakt heel duidelijk op welke facetten er sprake is van een mismatch op de arbeidsmarkt: de krapte- en overschotten concentreren zich in hele andere segmenten. De overstap van een overschotberoep naar een krapteberoep zal in de meeste gevallen geen realistische optie zijn. Daarvoor lopen opleidingsniveau, talenten, interesses en ontwikkelmogelijkheden in de meeste gevallen te zeer uiteen.

Input voor sectorplannen en breder arbeidsmarktbeleid

Het overzicht in deze notitie biedt aanknopingspunten voor sectorplannen die zich richten op van-werk-naar-werktrajecten of van-werkloosheid-naar-werktrajecten:

- Met name voor werkzoekenden en met werkloosheid bedreigde werknemers met een enigszins vergelijkbare achtergrond zijn er waarschijnlijk goede mogelijkheden om direct of na een relatief korte scholing aan de slag te gaan in deze beroepen. De beroepen op middelbaar niveau lenen zich waarschijnlijk het best voor gerichte omscholingstrajecten. Zo zijn er bijvoorbeeld op dit moment ongeveer 45.000 tot 50.000 WW'ers met een technische opleiding op mbo-niveau. Hieronder bevindt zich ongetwijfeld interessant potentieel voor korte omscholingen naar de technische krapteberoepen uit deze notitie.
- Meer in het algemeen zien mensen die bijvoorbeeld vanwege de crisis of bezuinigingen op zoek moeten naar ander werk en weer willen gaan studeren met deze lijst waar zich de beste arbeidsmarktkansen voordoen. Hoewel dit niet voor iedereen een aantrekkelijke of haalbare optie zal zijn liggen hier wel degelijk kansen voor mensen die het verlies van een baan juist willen aangrijpen voor een carrièreswitch. Wanneer mensen de beschikking hebben over een ontslagvergoeding (of transitievergoeding) kunnen zij deze aanwenden voor de kosten van de scholing.

Deze notitie biedt daarmee interessante input voor opstellers van sectorplannen in het kader van de Regeling Cofinanciering 2015. Maar ook voor lopende sectorplannen kan het interessant zijn te weten waar de kansen op werk en omscholing het grootst zijn. Inzicht in krapteberoepen biedt daarnaast waardevolle input voor regionale arbeidsmarktagenda's of marktbeperkingsplannen van werkgeversservicepunten, bijvoorbeeld voor het bepalen van speerpuntsectoren.

Startpunt voor regionale analyse

De landelijke overzichten met krapteberoepen vergen nog wel een vertaling voordat daadwerkelijk met de opzet van scholings- of trainingsprogramma's kan worden begonnen:

- UWV zal de komende maanden een analyse uitvoeren van regionale verschillen in krapteberoepen. Los daarvan bieden de landelijke overzichten al wel een bruikbaar startpunt voor een regionale analyse van krapteberoepen. Belangrijkste vraag daarbij is vooral of werkgevers in de regio in de praktijk ook daadwerkelijk knelpunten ervaren in de vacaturevervulling voor de genoemde beroepen.
- Scholingsprojecten hebben allemaal een zekere doorlooptijd. Voorkomen moet worden dat er na afloop van de scholing geen vraag (meer) is naar de opgedane kwalificaties. Het feit dat de meeste beroepen in deze notitie zowel in de huidige situatie als op de middellange termijn genoemd worden als krapteberoep geeft hierover de best mogelijke zekerheid. Maar ook dan is het goed om samen met werkgevers vooruit te kijken naar de toekomstige vraag in de betreffende beroepen.
- Deze notitie geeft geen indicaties over de omvang van de vacaturemarkt of tekorten. Omdat er gekeken is naar een behoorlijk gedetailleerd beroepsniveau zijn er geen eenduidige cijfers beschikbaar over vraag en aanbod in de betreffende beroepen. Aandachtspunt bij een regionale analyse onder werkgevers is dus ook hoeveel geschikte kandidaten zij na afronding van de scholing verwachten te kunnen plaatsen.

(Om)scholing: een goede selectie is essentieel

Bij scholingstrajecten moeten werkgevers investeren in de kosten van scholing en begeleiding. Dit maakt een goede selectie en voorlichting essentieel: affiniteit met het werk (bijvoorbeeld techniek of ICT) en een zeker werk- en denkniveau zijn absolute vereisten. Wanneer daar bij de selectie van kandidaten niet aan wordt voldaan, geeft dit een behoorlijk afbreukrisico. Desondanks zien we bij het maken van de sectorbeschrijvingen veel inspirerende voorbeelden van scholingsprojecten voor bijvoorbeeld zij-instromers. Juist vanwege het belang van een goede aansluiting tussen functies en kandidaten kennen deze projecten vaak een niet heel grote schaal.

Kijk ook naar kansen in andere beroepen

Van-werk-naar-activiteiten of instroomprojecten voor werkzoekenden hoeven zich niet perse te richten op beroepen met een krappe arbeidsmarkt om succesvol te zijn. De overstap is waarschijnlijk veel makkelijker naar 'aanpalende' beroepen waar zich geen tekorten voordoen, maar mogelijk wel veel baanopeningen kunnen zijn. Weliswaar is er voor die beroepen meer aanbod voor vacatures, en dus meer concurrentie, maar de overstap kan makkelijker zijn als het gaat om beroepsgroepen die qua werkinhoud en gevraagde competenties aansluiten op de ervaring en het profiel van boventallig personeel of werkzoekenden. Dit verschilt uiteraard van geval tot geval. UWV heeft, ten behoeve van de derde tranche sectorplannen, een pagina geopend op werk.nl, die verwijst naar beschikbare relevante arbeidsmarktinformatiebronnen over de kans op werk van beroepen en opleidingen. Daarnaast kan er in het kader van de regeling cofinanciering 2015 gebruik worden gemaakt van ondersteuning op maat⁶.

Ook zinvolle input voor studiekeuze-voorlichting

Tenslotte: de krapteberoepen in deze notitie vergen een behoorlijke opleiding op mbo-, hbo- of universitair niveau. Daarmee is het overzicht ook goed te gebruiken in de studiekeuzevoorlichting aan jongeren. Juist mensen die aan het begin staan van hun studieloopbaan zijn gebaat bij een zo helder mogelijk beeld van baankansen in de toekomst. Het overzicht laat zien dat het hier gaat om hele specifieke segmenten op de arbeidsmarkt. Ook binnen de techniek gaat het om specifieke beroepen: met name in de werktuigbouw, elektrotechniek en chemische/procestechniek worden knelpunten in de personeelsvoorziening verwacht en is de kans op werk na afronding van de studie dus waarschijnlijk goed.

⁶ Zie hiervoor https://www.werk.nl/werk_nl/werkgever/meerweten/sectorplannen/kansrijke-beroepen

Totstandkoming overzichten huidige situatie op de arbeidsmarkt

Deze notitie bevat een overzicht van krapteberoepen op dit moment en van de grootste overschotberoepen op dit moment. Op basis van beschikbaar cijfermateriaal binnen UWV zien hiertoe groslijsten opgesteld, die vervolgens zijn voorgelegd aan arbeidsmarktprofessionals. Deze bijlage beschrijft hoe de groslijsten tot stand zijn gekomen.

UWV beschikt over data op de volgende drie indicatoren:

- De typering van de situatie op de arbeidsmarkt volgens de spanningsindicator van UWV (situatie medio 2014);
- De verhouding tussen het aantal vacatures en het aantal ingevulde CV's op werk.nl (6-maandsgemiddelde over de periode april-september 2014);
- De uitstroom naar werk vanuit de WW (6-maandsgemiddelde over de periode april-september 2014).

Omdat de notitie uiteindelijk een beeld moet geven van zo concreet mogelijke beroepen is steeds gekeken op het niveau van SBC-beroep (een door CBS gehanteerde indeling). UWV onderscheidt in haar bestanden circa 900 SBC-beroepen.

Groslijst krapteberoepen: alleen de beroepen met minimaal 100 vacatures zijn geselecteerd.

Groslijst overschotberoepen: alleen de beroepen met minimaal 100 werkzoekenden zijn geselecteerd.

Indicator 1: Spanningsindicator

De spanningsindicator die UWV WERKbedrijf heeft ontwikkeld geeft een indicatie van een krappe of ruime arbeidsmarkt. Deze indicator deelt het aantal openstaande vacatures in de markt door het aantal korter dan een half jaar ingeschreven niet-werkende werkzoekenden in een bepaald beroep. Het aantal openstaande vacatures is gebaseerd op Jobfeed. Dit bestand met internetvacatures is ontdubbeld, herwogen en opgehoogd naar het totaal aantal openstaande vacatures volgens het CBS. Het gaat hier dus om een schatting van de totale vacature-markt, niet slechts de vacatures die bij UWV worden gemeld.

Als er veel vacatures zijn en er weinig kortdurend ingeschreven werkzoekenden staan ingeschreven is sprake van een krappe arbeidsmarkt. Als het omgekeerde het geval is, is er sprake van een ruime arbeidsmarkt. Hierbij worden de volgende grenswaarden aangehouden:

Groter dan 2	zeer krap
1,5 – 2	krap
1-1,5	gemiddeld
0,5-1	ruim
Minder dan 0,5	zeer ruim

Groslijst krapteberoepen: Wanneer de spanningsindicator aangeeft dat de arbeidsmarkt voor het betreffende beroep krap of zeer krap is geeft dit een eerste indicatie van krapte. Hiermee selecteren we ongeveer een kwart van alle beroepen met meer dan 100 vacatures.

Groslijst overschotberoepen: Wanneer de spanningsindicator aangeeft dat de arbeidsmarkt voor het betreffende beroep zeer ruim is geeft dit een eerste indicatie van overschotten. Hiermee selecteren we ongeveer 57 procent van alle beroepen.

Indicator 2: Verhouding aantal vacatures en CV's op werk.nl

Sinds 2013 zijn werkzoekenden met een WW-uitkering verplicht ook een actueel CV op werk.nl te plaatsen. Ook sommige gemeenten verplichten hun bijstandsgerechtigden een actief CV op werk.nl te hebben. Andere werkzoekenden kunnen dit op vrijwillige basis doen. Eind 2014 stonden ongeveer 470 duizend CV's op werk.nl. Maximaal kan iemand in zijn CV drie zoekberoepen presenteren waarop hij gevonden kan worden. Het aantal CV's is dus altijd groter dan het aantal werkloze werkzoekenden met een WW-uitkering. Bij de spanningsindicator wordt uitgegaan van één zoekberoep, bij deze ratio CV's/vacatures op werk.nl nemen we juist meerdere zoekberoepen mee.

Tegenover deze CV's stonden circa 45 duizend vacatures op werk.nl die vindbaar waren voor de werkzoekenden. Deze vacatures zijn een optelling van vacatures die zelf door werkgevers op werk.nl zijn gezet, vacatures die door de werkgeversservicepunten zijn verzameld en doorgezet op werk.nl en de vacatures die via Jobfeed zijn gegenereerd door te zoeken op het internet. Het gaat dus niet alleen om vacatures die bij UWV zijn gemeld. Het aantal vacatures is nu geen schatting van het totale aantal vacatures op de arbeidsmarkt maar een meting via de grootste vacaturesite van Nederland.

Op basis van deze bron is een ratio te berekenen voor het aantal CV's per vacature (stand ultimo december). Om te corrigeren voor al te grote schommelingen is gewerkt met een 6-maandsgemiddelde.

Groslijst krapteberoepen: een ratio kleiner dan 5 zien we als een indicatie van een krappe arbeidsmarkt (mits het aantal openstaande vacatures minimaal 100 bedraagt). Ook hiermee selecteren we ongeveer een kwart van alle beroepen met meer dan 100 vacatures.

Groslijst overschot-beroepen: een ratio groter dan 20 zien we als een indicatie van een duidelijke overschotten. Ook hiermee selecteren we ongeveer 57 procent van alle beroepen met meer dan 100 CV's op werk.nl.

Indicator 3: Uitstroom naar werk vanuit WW

De WW-data van de afdeling Arbeidsmarktinformatie van UWV bieden de mogelijkheid te differentiëren naar het zoekberoep van werkzoekenden. Dit is het eerste beroep waarvoor mensen bemiddeld willen worden. Voor elke beroepsgroep is berekend hoe groot de uitstroom naar werk vanuit de WW bedraagt, als een bepaald percentage per maand (gedeeld door het WW-volume plus de instroom in de betreffende maand). De gemiddelde uitstroom naar werk in de periode april-september 2014 was 5,3 procent per maand. Als mensen met een bepaald bemiddelingsberoep vaker dan gemiddeld uitstromen naar werk ondersteunt dit een mogelijke krapte op de arbeidsmarkt voor dit beroep (mits er sprake is van enig WW-volume: tenminste 50). Het blijft echter een indicatie, aangezien niet bekend is of mensen ook daadwerkelijk in dit beroep aan de slag gaan.

Groslijst krapteberoepen: een uitstroom groter dan 6,8 zien we als indicatie van een krappe arbeidsmarkt. Hiermee selecteren we wederom ongeveer een kwart van alle beroepen.

Groslijst overschotberoepen: een uitstroom kleiner dan 5,2 zien we als indicatie van een zeer ruime arbeidsmarkt (57 procent van alle beroepen)

Samenstelling groslijsten

Groslijst krapteberoepen:

Wanneer twee van de drie gebruikte indicatoren duiden op een krappe arbeidsmarkt is het beroep opgenomen in de groslijst krapteberoepen. Uiteindelijk leidde dit tot 46 potentiële krapteberoepen (SBC-niveau).

Groslijst overschotberoepen:

In de huidige ruime arbeidsmarkt zijn er aanzienlijk meer beroepen met een aanbodoverschot. Daarom is voor de overschotberoepen een scherpere selectie aangehouden: alleen als alle drie de indicatoren duiden op een zeer ruime arbeidsmarkt of overschotten kwam het beroep in aanmerking als mogelijk overschotberoep. Zelfs met deze selectie resulteerden 134 potentiële overschotberoepen. Uiteindelijk zijn de 30 beroepen met het grootste aantal CV's op werk.nl opgenomen in de groslijst.

Check op referentie-beroep:

Ook bij de SBC-beroepen gaat het nog om clusters van verwante beroepen. Een aantal benamingen van SBC-beroepen is nogal verouderd of geeft in verschillende gevallen nog steeds een vrij breed cluster van beroepen, waarvoor de situatie op de arbeidsmarkt nogal kan verschillen. Om de groslijsten en de uiteindelijke overzichten zoveel mogelijk te laten aansluiten op de terminologie van arbeidspartijen is gekeken naar veel voorkomende onderliggende referentieberoepen (waarvan UWV er ongeveer 3200 op dit moment hanteert). Waar relevant is de benaming van het beroep in de groslijst aangepast, op basis van de meest voorkomende referentieberoepen.

Totstandkoming uiteindelijke overzichten van krapte- en overschotberoepen

Beide groslijsten zijn voorgelegd aan relevante arbeidsmarktprofessionals (van brancheorganisaties, O&O-fondsen, bonden, kenniscentra, uitzendbureaus, onderzoeksbureaus, recruiters, werkgevers). Daartoe is eerst gekeken in welke sectoren met name veel vacatures in het betreffende beroep voorkomen. Iedere arbeidsmarktprofessional werd gevraagd om feedback over de voor hem of haar relevante beroepen. Per beroep is gestreefd naar feedback van enkele arbeidsmarktprofessionals.

De reacties op de groslijst met krapteberoepen waren vaak gelijklopend, soms is nog gevraagd om een toelichting. Regelmatig hebben de professionals ook gewezen op relevante publicaties, die konden worden meegenomen. Alle input is zorgvuldig afgewogen. Bij teveel onzekerheid is een krapteberoep niet opgenomen in het uiteindelijke overzicht. Sommige beroepen op de groslijst lijken dermate op elkaar dat arbeidsmarktprofessionals niet in staat waren om het onderscheid goed te maken. Dit heeft ertoe geleid dat bepaalde beroepen uiteindelijk weer zijn geclusterd. Zo bevatte de groslijst meerdere typen monteursfuncties, die uiteindelijk in tabel 1 zijn geclusterd. In andere gevallen is ook samen met sectordeskundigen gezocht naar een benaming die aansluit bij de beroepspraktijk.

Voor de groslijst met overschotberoepen was het lastiger om feedback te verkrijgen. Ten eerste komen veel van de genoemde beroepen voor in een groot aantal sectoren, en waren er dus minder duidelijke aanspreekpunten. Ten tweede hebben arbeidsmarktprofessionals vaak geen zicht op het totaal beschikbare aanbod voor dit soort beroepen. Het uiteindelijke overzicht met overschotberoepen hangt daarom veel sterker dan de krapteberoepen op de data van UWV. Om het overzichtelijk te houden presenteert tabel 3 de 25 grootste overschotberoepen (op basis van het aantal CV's op werk.nl). In een enkel geval zijn ook hier beroepenclusters bij elkaar gevoegd, als ze veel op elkaar leken, of juist van elkaar gescheiden (als het qua vereiste kwalificaties duidelijk van elkaar afwijkt).

Totstandkoming krapteberoepen op middellange termijn

Voor de krapteberoepen in middellange termijn is ten behoeve van de notitie in mei 2014 al eens een groslijst opgesteld. Bronnen hiervoor waren:

- De prognoses van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) uit december 2013. ROA maakt iedere twee jaar, ten behoeve van de publicatie De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep, prognoses van de te verwachten knelpunten in de personeelsvoorziening. De meest recente prognoses dateren van december 2013 en hebben betrekking op de periode tot 2018. Deze prognose is de resultante van de te verwachten uitbreidingsvraag, vervangingsvraag en de te verwachten instroom op de arbeidsmarkt voor een beroep. UWV heeft als financier toegang tot de onderliggende database met meer gedetailleerde gegevens op beroepsniveau. ROA onderscheidt 127 bredere beroepsgroepen. Voor 39 beroepsgroepen worden (zeer) grote knelpunten in de personeelsvoorziening voorspeld.
- Sectorale rapporten (zie de literatuurlijst). Deze zijn doorgenomen op prognoses omtrent tekorten. Ook de inschattingen van de kenniscentra over de kans op werk van mbo-opleidingen zijn meegenomen bij het maken van de lijst met tekortberoepen op middellange termijn.

Wanneer een van de bronnen duidde op mogelijke tekorten of personeelsknelpunten op middellange termijn is het beroep opgenomen op een groslijst, die voorjaar 2014 is voorgelegd aan relevante arbeidsmarktprofessionals. De beschikbare prognoses bleken niet altijd te sporen met het beeld van professionals: soms miste men beroepen op de lijst, soms werden er juist geen wervingsproblemen verwacht. Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in het overzicht van krapteberoepen op middellange termijn uit de notitie *Kansrijke beroepen: waar is de arbeidsmarkt krap?* uit mei 2014.

Deze lijst is eind 2014 nogmaals voorgelegd aan arbeidsmarktprofessionals. Voortschrijdend inzicht over ontwikkelingen op de arbeidsmarkt heeft op een aantal punten geleid tot aanpassingen. Zo worden een aantal beroepen niet meer gepresenteerd als potentieel krapteberoep vanwege de snelle technologische ontwikkeling of door ontwikkelingen in de economie. Op andere punten was het mogelijk beroepen specifiek te benoemen.

Literatuurlijst

Actiz, Actiz, BTN en V&VN maken afspraken om tekort HBO-verpleegkundigen op te vangen. Nieuwsbericht 27 oktober 2014.

A&O Fonds Waterschappen. Watermensen werken door. Arbeidsmarkt waterschappen in kaart 2013. December 2013.

A+O Metalektro/ROA. Arbeidsmarktmonitor oktober 2014.

AZW/Panteia. Arbeid in zorg en welzijn 2014. Integrerend jaarrapport. Stand van zaken en vooruitblik voor de sector Zorg en de sector Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening, Jeugdzorg en Kinderopvang. Maart 2014.

AZW/Panteia. Arbeidsmarktprognoses van VOV-personeel in zorg en welzijn 2013- 2017. Augustus 2013.

Bouwend Nederland. De bouwmarkt in vogelvlucht. December 2014.

CentERdata. De toekomstige arbeidsmarkt voor onderwijspersoneel 2013-2025. Oktober 2013.

CentERdata. De toekomstige arbeidsmarkt voor onderwijspersoneel po, vo en mbo. Update oktober 2014.

CPB. Arbeidsmarkt leraren: aanpassingsmechanismen en aangrijpingspunten voor beleid. Oktober 2013.

Ecorys/ Ministerie van Infrastructuur en Milieu in samenwerking met Stichting Nederland Maritiem Land. De Nederlandse Maritieme Cluster. Monitor 2014. December 2014.

Fundeon. Rapportage Arbeidsmarkt- en onderwijsinformatie . April 2014.

ITS/Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Arbeidsmarktbarometer po, vo, mbo 2013/2014. Jaarrapport, oktober 2014.

ITS/OTIB. Trends en ontwikkelingen in de technische installatiebranche 2014

KIWA/CAOP/AZW. Werkgeversenquête 2014. Het HRM-beleid in de sector zorg en welzijn. December 2014.

Medisch contact. Arbeidsmarktmonitor 2014-4: Vooral veel basisartsen in de WW, 29 januari 2015.

Ministerie van OCW/ITS. Arbeidsmarktbarometer po, vo en mbo 2012/2013. Oktober 2013.

Nederland ICT. ICT-marktmonitor 2013.

OOM/Cinop, Monitor rapport OOM. Arbeidsmarkt, onderwijs en bijscholing, november 2013.

Panteia in opdracht van Colland Arbeidsmarkt. Arbeidsmarkt Colland 2014. Januari 2015.

Randstad. De 24 meest gevraagde functies in 2015. Heetste banen van dit moment. Persbericht 29 januari 2015.

Regiegroep Chemie/DUO Marketresearch. Rapportage behoefte aan chemisch, procestechnisch en laboratoriumpersoneel op de arbeidsmarkt. Juni 2013.

Sectorplan bouw en infra. December 2013.

Sectorplan procesindustrie. November 2013.

Stichting Food & Feed Noordoost Brabant. Food & Feed in beeld, arbeidsmarktanalyse food en feed Noordoost Brabant. December 2013.

Stichting Sociaal Fonds Huisartsenzorg (SSFH). Zeshonderd extra banen in de huisartsenzorg. Sectorplan huisartsenzorg. 22 mei 2014, Den Haag.

VTL. Arbeidsmarkt- en onderwijsinformatie Transport & Logistiek. Rapportage 2014-2015. Augustus 2014.

Yacht. Eindelijk stijgt de vraag naar HR-professionals. Recruiters zoeken recruiters. Persbericht, 23 januari 2015.

Colofon

Uitgave

UWV *Afdeling Arbeidsmarktinformatie en -advies*

6 februari 2015

Auteurs

Mechelien van der Aalst

Inlichtingen

Mechelien.vanderaalst@uwv.nl, 020 7524115

Kees.vanuitert@uwv.nl, 020 7524116

Disclaimer

Alles uit deze uitgave mag worden overgenomen, echter uitsluitend met bronvermelding

UWV © februari 2015

